

Drugi del knjige vsebuje klasična poglavja glaciologije: nastanek ledeniškega ledu, njegovo strukturo in teksturo, dinamiko ledenikov in zlasti termične razmere ledenikov, celinskega ledu in šelfnega ledu. Posebno poglavje pa govori o notranjih razmerjih v ledeniških gmotah, o njihovi bilanci ter o klimatskih vplivih na te bilance. Obsežno poglavje je posvečeno kolebanju ledenikov v postpleistocenski dobi, kjer je govora o vzrokih za ta kolebanja in o njihovem datiranju. Poglavje je zanimivo s širšega vidika, ne samo zaradi zadnjih spoznanj, temveč tudi zavoljo metodologije in povezanosti z drugimi raziskovalnimi področji. V posebnem poglavju govori avtor o poledenitvah v geološki preteklosti, predvsem o pleistocenskih in še starejših. Kratek, a vendar zaokrožen je pregled teorij o vzrokih poledenitev, ki jih avtor razvršča v dve osnovni skupini: v kozmične (imenuje jih izveninteristične) in tereistične. Ni pa knjiga v tem pogledu docela izčrpna. Obsežni sta poglavji o tipologiji ledenikov in o njihovi današnji razširjenosti. Za poglavje »O vlogi ledenikov v prirodi in kulturni pokrajini« pa bi želeli, da bi bilo obsežnejše.

Knjigo zaključí seznam uporabljene hidrogeografske oziroma hidrološke periodike in tematsko razvrščena obsežna literatura (55 strani!) ter stvarni in krajevni register imen, kar uporabnost učbenika močno poveča.

V celoti nudi knjiga skrbno izbran, pretehtan in zgoščen pregled nad poglavitnimi dosežki tega področja. Pregled, ki je hkrati zelo sistematičen in zaradi sprotnega navajanja virov tudi spodbuden za nadaljnji študij obravnavanih vprašanj.

Avtor pa, žal, ni upošteval slovanske literature, zlasti ne sovjetske in poljske. V tem je nedvomno stvarna pomanjkljivost učbenika. Pogrešamo zlasti obravnavo podzemeljske poledenitve. Pojav permafrosta opravi avtor presenetljivo na kratko, čeprav se je o tem nabralo v zadnjem času precej novih spoznanj. V knjigi so ponekod tudi preveč naglašene formalne klasifikacije in absolutno vrednotenje pojavov, premalo pa njihova relativna, pokrajinska razmerja.

V celoti je delo jasno, razumljivo in pregledno, čeprav je zgoščeno. Je tudi snovno smotno urejeno, a zaradi že omenjene analitičnosti ponekod premalo povezano. Kljub temu je Wilhelmova knjiga sodoben in zanesljiv učbenik za študente geografije, pa tudi za geografe, ki žele izpopolniti svoje znanje.

Darko Radinja

Varjo Uuno: Agriculture in North Lapland, Finland: Profitableness and Trends since World War II, Fennia 152, Helsinki 1974, str. 72.

Neredko šele slučajnost omogoči spoznavanje stvari, ki se nam na prvi pogled zdijo vsakdanje ali pa celo absurdne. Med te druge spada prav gotovo kmetijstvo severnega dela Laplanda, ozemlja nad polarnim krogom. Sicer smo se pa že svojčas sprijaznili tudi z dejstvom, da je postala Švedska izvoznica pšenice. Da pa je zadeva še bolj preprosta, ugotovimo, da tarejo kmetijstvo na »visokem« severu prav taki problemi kot jih srečujemo npr. v Sloveniji. Razprava o donosnosti in razvoju kmetijstva po 2. svetovni vojni na severnem Laplandu je izpolnila 152. številko glasila finskega geografskega društva »Fennia«. Avtor razprave je znani agrarni geograf Uuno Varjo.

Obravnavana problematika je razdeljena na pet osnovnih poglavij, v katerih so obdelane fizičnogeografske osnove, prirodne regije, prebivalstvo (uvodna poglavja), elementi kmetijskega gospodarstva, intenzivnost in produktivnost kmetijstva ter zonalnost in prostorska diferenciranost agrarnega gospodarstva.

Možnost uspevanja kmetijskih kultur onstran 70. vzporednika avtor pripisuje vplivom zalivskega toka (!). Kljub temu je kmetijstvo silno močno odvisno od vsakoletnih vremenskih razmer. Efektivna temperaturna vsota se giblje med 400 in 800° letno, vegetacijska doba pa traja od 110 do 155 dni v letu. Nizko temperaturo v veliki meri nadomestijo ugodni svetlobni pogoji, ki omogočajo organsko produkcijo. Uspešne letine pa ne more zagotoviti noben agrotehničen ukrep, saj vedno obstaja možnost pozeb, in to celo v juliju. Zato ni čudno, če se pogosto pojavljajo sezone, ko letina povrne samo zasejano seme.

Bližina meje poseljenega in neposeljenega sveta se odraža v močni fluktuaciji prebivalstva. V zadnjih 15 letih smo priča močnemu odseljevanju prebivalstva, ki ga je sprva še nevtralizirala visoka nataliteta. Istočasno se je bistveno spremenila poklicna struktura prebivalstva. Kmetijstvo je občutilo nov problem — pomanjkanje kmečke delovne sile. Tako je bilo l. 1969 že 40 % kmetov starejših od 55 let.

Razprava je napisana pregledno, v preprostem in jasnem jeziku, z roko izkušenega geografa. Lahko jo uvrstimo med zelo dobre, na tradicionalen način zasnovane agrarnogeografske študije. Da pa je ta klasičnost dosegla za naše razmere skoraj novatorski značaj priča dejstvo, da se je avtor pri obdelavi podatkov poslužil računalniške tehnike. Bržkone bo tudi splošna tehniška vzgoja kriva, da se na Slovenskem kar nekako bojimo uporabe računalnikov pri svojem delu.

Avtor se zavzema v predgovoru za ponovno kmetijsko kolonizacijo, govori o spremenjeni socialnoekonomski strukturi bivših kmečkih gospodinjstev, ne omenja pa razvoja, strukture in prostorske razporeditve industrije, ki je poglavitni vzrok za upadanje zanimanja za kmetovanje. Podobno vlogo ima tudi prometno omrežje. Razprava prav tako ne opozarja posebej na izredno pereče posledice opuščanja kmetijske proizvodnje, ki se kažejo v uničenju življenjskega okolja, zmanjševanju narodnostno-obrambne moči območja itd.

Čeprav moramo v našem času posebej opozoriti na slabe strani podobnih tradicionalno zasnovanih razprav, pa ne moremo mimo izredne temeljitosti in solidnosti, s katero se je avtor lotil obravnave problema.

Marijan Klemenčič

John C. Hudson, Geographical Diffusion Theory, Studies in Geography, No. 19, Northwestern University, Evanston, Illinois, 1972, str. 179.

Namen metodološkega priručnika je, kot navaja avtor v uvodu, prispevati k sistematičnejši obravnavi geografske teorije difuzij.

Vsebinska je razdeljena na šest osnovnih poglavij, ki ob uvodnem obravnavajo naslednje probleme: kulturna pokrajina, regionalizem in prostorska difuzija; prostorski procesi difuzij in modeli različnih družbenih skupnosti; modeli difuzij v različnih socialnih strukturah; difuzije v hierarhičnih urbanih sistemih; izumi in teorija difuzij.

Tekst je opremljen s številnimi citati pod črto, na koncu pa je dodan obširen seznam literature, žal samo take, ki je objavljena v angleškem jeziku, zato skoraj ni del evropskih avtorjev, razen Hägerstranda.

Avtor opredeli difuzijo kot proces, ki omogoča porazdelitev kulturnih potez po vsej zemeljski površini ali le po njenem delu. Že sam izraz naj bi po avtorjevem mnenju govoril o gibanju, medsebojnem učinkovanju, širjenju, stiku, spremembi, rasti in celi vrsti drugih značilnosti.

Prvo poglavje govori o izhodiščih in začetkih razvoja teorije difuzij. Začetke teorije zasledimo pri različnih evropskih antropoloških šolah, ki so proučevale površinsko širjenje določenih družbenih pojavov oziroma sprememb. Ždi se, da tak način obravnave določenih pojavov direktno pelje do modela, kot ga je izoblikoval Hägerstrand; on pojmuje difuzijo kot pojav v obliki valovanja.

Glavne neprostorske teorije difuzij, ki so jih razvili ameriški sociologi, so predstavljene v drugem poglavju. Po njihovem pojmovanju pomeni difuzija proces medsebojnega učinkovanja.

V naslednjem poglavju obravnava avtor matematično formalizacijo konceptov različnih modelov in sicer v povezavi s prostorom.

Teoretična obravnava tretje smeri razvoja teorije difuzij (poleg Hägerstrandove in neprostorske) je predmet petega poglavja; ta vsebuje obravnavo difuzij v hierarhični strukturi in je pomembna v geografiji zaradi predstave, da se difuzija pojavlja v pokrajini preko hierarhično razporejenih mestnih naselij.